

Áttetsző

A képzőművészet egyik legizgalmasabb tulajdonsága, eszköze, fegyvere, lehetősége a transzparencia. Az, amikor a művész semmivel sem akarja megzavarni a nézőt a mű befogadásában, ezért csak felvet egy minél szűkszavúbb, általánosabb, problémamentes, sőt, akár szinte semmitmondó témát, motívumot, használ hozzá egy szép anyagot, felületet, minél általánosabb formát, s hagyja, hogy a néző merengjen rajta.

A néző pedig ilyenkor jó esetben abba belelátja a tökéletes szépséget, a zseniálisan megjelenített korszellemet, a filozófia legizgalmasabb és legaktuálisabb problémáit, a telitalálatként nyakon ragadott mély jelentést, a magasröptű költőiség csúcsait és egyéb csodákat. Kévéb jó esetben elmereng azon, vajon minek jött el a kiállítóhelyre és fizetett belépőt olyan kiállításra, ahol jóformán minden kép ugyanolyan, és ha nincs meditatív hangulatban, akkor a haiku-hatással operáló művekre legszívesebben azt mondja, hogy ő kirak ilyet szalonnából vágódeszkán a konyhában. Rosszabb esetben pedig azt, hogy ki az az örült, aki ilyen unalmas dolgokkal tölt meg egy ekkora gyönyörű teret, ott, ahol kinézni az ablakon is nagyobb élmény, mint egy virágos mintákat hordozó fotóvásznat nézegetni a falon, akár egy közepkategóriás szállodaszobában.

A transzparencia legnagyobb mestere Andy Warhol volt, aki a néző kíváncsiságát úgy elégítette ki, hogy kedvenc hőseit és vágyai tárgyait tárta elébe minél nagyobb, egyszerűbb, szebb, színesebb, nagyobb, sokszorosított formában, aztán hagyta a látvánnyal jóllakni, az egyszerűség csodavilágában kalandozni, miközben ugyanakkor társadalomkritikát gyakorolt, hisz nevetségessé tette egy kor szellemiségének banális spirituális színvonalát.

A hasonlat már csak azért is adja magát, mert Záborszky Gábor kiállítása a nagyszabású *Ludwig Goes Pop* tárlat után nyílt meg ugyanott, s miközben fellelhetők a két anyag közötti hasonlóságok, amelyek Záborszky *Jel-kép* című, 1984-ben készült alkotásánál a legnyilvánvalóbbak, amelyen egy homokba rajzolt Peace-jelet láthatunk kereszt formájú vásznon – számos olyanig, amelyek viszont távolabb esnek tőle. Utóbbiak leginkább azokban az esetekben, amikor feltör egyfajta patetika, például a *Lépj rá a vízre* című alkotásánál, amelyen a cím szövegét szürke alapon a szürke halvány árnyalatai láttatják, s amely Záborszky elmondása szerint a szabadságról szól.

A két véglet között viszont számos játékos variáció látható. A *Pollock a mikroszkóp alatt* című alkotáson a csurgatott festék egy csíkja felnagyított, monumentális formában, ezüstsínben világoszöld köralapon látható, amely aztán mélyfeketéssel operáló keretbe illeszkedik. A gesztus szabadsága a konstruktivizmus szigorú formái közé szorulva szinte felsikít, miközben az ezüst hangsúlyozottan nemes volta visszahúzza.

Záborszky valamennyi alkotása kifinomult, esztétizáló, érzékeny, költői megfogalmazású darab, amelyeken merengve azt tapasztalhatjuk, mintha két világ vívódna bennük egymással: a sokszor konkrét névvel vagy utalással megidézett nyugati szellemiség élén Jackson Pollockkal és Mark Rothkóval, másrészt a keleties Joseph Beuystól El Grecón át Indiára, Balira, a tradicionális kultúrákra és a kalligráfiára való utalásokkal.

Talán emiatt lett a kiállítás címe *Fuga*, hisz az a latin *fugere* (kergetni) szóból ered, s a lényege abból áll, hogy több szólam egy rövid zenei frázist vagy hosszabb-rövidebb tételt több száz ütemen keresztül, minden rokonhangnemben ismét, egyik a másikat pihenés nélkül kergeti, hajszoja, mialatt a többi szólam hozzájuk a kíséreti szólamokat szolgáltatja.

S valóban, miközben mindössze néhány motívum tölti be a teret egymást kergetve, ölelve, erősítve, gyengítve, kiterjesztve, ragozva, megszólal az a bizonyos szép, esztétizáló, vizuális fuga, csak míg a jó fúgának, lásd Bach, alapvető tulajdonsága a drámai feszültség és a felkavaró mélység, a megrázó grandiozitás és a felemelő erő is, addig ebben az esetben ezekkel a tulajdonságokkal kevésbé találkozhatunk.

Talán jobb lett volna kiállításcímnek a Keringő.

(Záborszky Gábor *Fúgák* című kiállítása a Ludwig Múzeumban február 28-ig tekinthető meg.)